

UJ KELET

ZSIDÓ-POLITIKAI-NAPILAP

A kongresszus politikai tagozódása

— Az Uj Kelet kiküldött munkatársától —

Karlsbad, szept. 4. Szombaton pihent a kongresszus. A zajos, zsidó- és Schützenhaus-palotára ráterül az ünnep csöndje, a hivatalok, tanácskozó szobák és máskor oly népes folyosók kongó üresek, egy napra megállott a lázas munka. A delegátusok, vendégek templomba mennek. A karlsbadi nagytemplomban a kongresszus résztvevői számára ünnepi istentisztelet van. Még az előcsarnok is emberekkel zsúfolva. Dr. Ziegler karlsbadi főrabbi tart ünnepi beszédet. Az irás szavaiból harsan ki a nemzeti megújulás parancsa. Amit nem tudott a beteljesedésbe vinni a vallás gondolata, valóságba váltott a nemzeti eszme: a zsidó nép öntudatraébredését, az öntudatlan erők feltámadását az ország szerzés szent küzdelmére. Még a levegőben izzanak a szárnyaló szavak, mikor az orgonából felbugnak a Hatikva hangjai. A közönség feláll, az egész templom együtt éneklő a zsidó reménység himnuszát. A konzervatív csoportok különböző helyeken gyűltek össze szombati imára. A Mizrachisták nagyrésze a Kirsch-féle vendéglőben tartott istentiszteletet, ahol egy híres lengyelországi rabbi mondott beszédet. Szombat délután az egyes frakciók és országos szervezetek delegátusai rendeztek barátságos összejöveteleket.

Az első napok kaoszából ma már kezd kialakulni a kongresszus politikai fotográfiája. A fővita során felszóltak már az egyes pártok reprezentáns szónokai és a felszólalásokból megállapítható, hogy egyben minden párt egyetért: a mai palesztinai helyzet nem kielégítő és sürgős reformokra van szükség. A kívánt reformok tekintetében azonban még elmentések vannak, amelyeknek kiegyenlítése a további tárgyalásokon várható. A végső döntés természetesen az erőviszonyok kialakulásától függ. Ma a helyzet a következő:

A jobboldalt alkotja a Mizrachi. Különleg jól megszervezett, de belsőleg laza, sokszínű párt. Száma százhusz körül van. Programja élen a vallási követelmény áll, de nem mondható reakciónak, mert a gazdasági kérdésben tagjainak nagyrésze igen progresszív, sőt radikális álláspontot képvisel. Politikai tekintetben, mint vezérszónokuk, az amerikai Meier Berlin szavaiból kivethető volt, nincsenek külön követeléseik és nagyjában megvannak elégedve a vezetőség munkájával. Általában Weizmann érdemeit és képességeit mindenki, még leghevesebb támadói is elismerik.

A Mizrachival szembenáll a baloldal, az úgynevezett „dolgozó Palesztina” blokkja. A blokk a Hitachdut, Poale Cion, Ceire Cion és chaluc-csoportok tagjaiból tevődött össze; vezérei Buber, Locker és Kaplansky. Igen aktív, szilárd elvi alapon nyugvó párt. Programja a szociális igazságon felépülő Palesztina. Jobbára álmódú idealisták, fanatikusok, eivont elméleti emberek. Gyönyörű eszmék és emberi gondolatok vezérlik, de gyakorlati programjuk hiányos és nélkülözi a realizálás pozitív feltételeit. Ők a kongresszus lelkiismerete, az élő, tiltakozó ellenzék. Lehetnek vagy hatvanan.

A kongresszus többségét a centrum adja, az „általános cionisták blokkja.” Létrejöttét Stricker, volt osztrák nemzetgyűlési képviselő fáradozásainak köszönheti, aki a két szervezett frakció föllépésével szemben az általános, minden mellékszempontról mentes cionizmus hi-

veit akarta egy táborba tömöríteni. A blokk célja megőrizni a cionista mozgalom tisztaságát és távol tartani attól minden olyan törekvést, amely keresztelkedne a bázeli program megvalósítását, vagy elhomályosíthatná azt. Ez a párt, ha vannak is a részletekben kifogásai a lelépő vezetőség ellen, Weizmann és a végrehajtó bizottság iránt feltétlenül bizalommal viseltetik.

A blokk őrtálló munkájára szükség volt, különösen az amerikai konfliktus miatt. Általában az első napok tanácskozái utógazdálkodását uralta a Brandeis-Weizmann affér. Simon és de Lieme felszólalásai megindították a lavinát, amely feltarthatatlanul ontotta magából három napon át az amerikai szakadás részleteit. Ma már világosan áll a kongresszus előtt, mi idézte elő Brandeisek kiválasztását. A kétféle világlátás, a cionizmus lényegének kétféle értelmezése. Brandeisek meg akarták fosztani a cionizmust minden nemzeti, kulturális és eszmei tartalmától és mint egyszerű gazdasági problémát akarták kezelni, amelynek megoldása az egyéni kezdeményezés feladata. Mindössze néhány magas társadalmi állású, az asszimiláció-oppotunizmuson felépülő nem tudó amerikai zsidónak volt az a feltétele, Brandeisek legzűlébb vezérkaráé. Velük szemben állottak az amerikai zsidóság milliós tömegei, akik felláztak vezetőik ellen, mielőtt látták, hogy ezek hamis irányokba akarják terelni a mozgalmat. A clevelandi kongresszuson ez a vezetőség megbukott és Brandeisek a passzív rezisztencia álláspontjára helyezkedtek. A kongresszusra sem jöttek el, ami nagyon meggyőztette hitelüket. Megállapítható, hogy a kongresszus Jabotinszki, Chajes, de különö-

sen az „igazi” amerikaiak (ahogy a negyvenkéttagú amerikai delegáció nevezi magát) felszólalásai után teljesen Brandeis-ellenes és Weizmann eljárásával azonosítja magát, aki amerikai útja alkalmával nem fejtett ki ellenállást Brandeisek megbuktatásával szemben.

Az amerikai vita egyébként kezd már elposványosodni. Az általános cionista blokk elhatározta, hogy javasolni fogja a Generaldebatte befejezését (nyolcvan szónok van még hátra) és a gyakorlati kérdésekre való áttérést. Az amerikai delegátusoknak a legbellebbetlenebb ez a vita, mert, mint egyik vezetőjük nyomon kijelentette, ők csak tudják, kicsoda Brandeisek ha a mozgalomnak valóban szüksége lenne rá, nem buktatták volna meg.

Egyre sürűbben hangzanak el a kitakadások a hátrányos és elégtelen mandátumtervezet ellen. Különösen az ellenzéki pártok szónokai támadják Angliát júniuszaru Palesztina politikája miatt. Ez a kritika természetesen igen gyakran nélkülözi a higgadt tárgyalósságot, de mindenesetre az erőnek és gyűlöletnek jele, hogy minden kérdésre nélkül kezdik már megbírálani az angol kormány magatartását. Biztosra veszik, hogy a kongresszus állásfoglalása nem lesz iratás nélkül sem Angliára, sem a népszövetségre. Nagy érdeklődéssel várják Weizmann választását az elhangzott beszédekre és támadásokra. Megnyugtatólag hatott a kongresszus tagjaira egy Londonból érkezett hivatalos távirat, amely szerint az angol kormány a népszövetség elé terjesztette a palesztinai mandátumtervezetet azzal a módosítással, hogy a Jordán tulsó partja is Palesztinához tartozik. Ez a módosítás kétségtelenül újabb jelentős sikere a cionisták politikának. m. e.

Dr. Chajes beszámoló amerikai utjáról

A negyedik ülés utolsó szónoka dr. Chajes bécsi főrabbi volt, akit a delegátusok meleg óvációban részesítettek. Beszédét héberül kezdte, majd német nyelven folytatva, ezeket mondotta:

— Csak arra akarok szorítkozni, hogy Julius Simon ur néhány megjegyzésére válaszoljak. Ezt szükségesnek tartom azért, mert az első voltam, aki Amerikába ment. Ha itt benyomásaimról számot adok, akkor nem mint pártember, hanem mint történész teszem ezt. Simon ur a Világszervezetnek az amerikai konfliktussal való kapcsolata során ezt a szemrehányást tette: szükséges, hogy a szervezetet kiterjesszük, mert mai erőnkkel nem vagyunk abban a helyzetben, hogy a nagy újjáépítési munkát végrehajtsuk.

— Ez a vélemény nem új és ma még sok oldalról lehet hallani hasonló nyilatkozatokat. Erre azonban a következőket kell mondanom: a hollandi cionisták memorandumukban azt mondják, hogy a cionista mozgalomhoz mindenki tartozhat, aki megfizeti sékelét és elismeri a bázeli programot. A nemzeti hovatartozás Gretchen-kérdését nem szabad feltenni. Ezzel szemben az országos szervezetek joga elajta feltételeket követelni. Mit találunk a Cionista Világszervezet statumában? Semmit a nemzeti beismerésből, minden feltétel a sékel és a bázeli program. Az országos szervezetek azok, amelyek országokint nemzeti alapon működnek. Ez azonban azokat a nemcionista-

kat is érdekli, akiket a nemzeti kérdés kitűzőbbölésével meg akarnak nyerni.

As amerikai nemcionisták

— Európában, de első sorban Amerikában igen sok nemcionistával ismerkedtem meg, akik egyáltalán nem akartak beépni az organizációba, de mégis kijelentettek készségüket a Palesztina-munkára. Ez áll a legmélyebben érző amerikai zsidók egyikére: Luis Marschallra. Marschall, aki nem cionista, kijelentette, hogy nagyszabású Palesztina propagandát akar kifejteni az amerikai zsidók között. Még sem követelte, hogy felvétessék az organizációba. Ugyanez áll Jakob Schifre is. Nem követeljük a zsidóktól, akik Palesztináért akarnak dolgozni, hogy a sékelt is fizessék. Semmiféle veszedelem nem rejlik abban, ha férfiak, Palesztináért dolgozni akarnak a nélkül, hogy cionisták lennének, mert nem fogják követelni, hogy befolyást gyakoroljanak valamilyen, Palesztinán kívüli nemzeti működésre. Körülbelül velem egyidőben volt James Rothschild Amerikában. Angol mintára akarta megszervezni az Economical Councilt, (Gazdasági Tanácsot). Harminc leggazdagabb amerikai zsidót hívott egybe megbeszélésre. A legtöbbje ezeknek anticionista és indifferens volt. Mack jelen volt. Félix Warburg a nemcionisták szónoka kijelentette, hogy igaz, amit Mack mondott, hogy bennünket a Cionista Világszervezet szállított fel Palesztináért dolgozni. De a cionista organizációnak nem akarunk

pénzt adni. Most azonban James Rotschild is jött, vele beszélni akarunk. Azóta semmi történt. Persze, ha a közvélemény nyomást gyakorol ezekre az emberekre, akkor valamit mégis csak fognak tenni. Ez az eset egymagában igazolja, hogy nem lehet állítani, mintha Brandeis visszalépése a mi ügyünknek anyagilag ártott volna.

Brandeissal, vagy nélküle

— Nem azért mentem Amerikába, hogy háborút kezdjek, hanem, hogy megcsináljam a békét. Ellenségként kezeltek és csak három héti ott tartózkodásom után kezdtek velem tárgyalni. Észrevettem, hogy a vezetők elvesztették bizalmukat. Nem akartam határozni afelett, hogy kinek van igaza, csak azt követeltem, hogy a népet nyerjék meg, ezt azonban nem tették. Ha ez a kongresszus Brandeis meggyőzi, hogy követelesek nek teljes elfogadása nélkül is előre lehet jutni, akkor vissza fog térni hozzánk. Nem akartam, hogy férfiak, akik mozgalmunkban még egész fiatalok, jogosultak legyenek akaratukat rájuk diktálni. Az amerikai ellenzék már régóta követelte Weizmann erélyes fellépését, ez azonban csak januárban történt, miután Weizmann már hosszú t. rrelmet tanúsított a béke fenntartása érdekében.

Motzkín elnök, különböző ügyrendi közlése után, a negyedik ülést bezárta.

Reformokat!

Az ötödik ülés első szónoka a belgiumi Jean Fischer.

— Az utolsó években — úgymond — előrejutottunk a cionizmusban, de elvitáztatlan, hogy bizonyos tekintetben visszaesést kell tapasztalunk. Fontos, hogy az elégedetlenség okát kutassuk és hogy legyen bátorságunk új férfiakat felfedezni és megkezdni a szükséges reformokat. Ha ez a kongresszus erre képtelen lenne, akkor legalább tegye meg az előkészítő lépéseket. Az utóbbi időben nekem, akit az ellenzék képviselőjeként néznek, azt a szemrehányást tették, hogy restaleam magamat az ellenzékhez tartozni. Kijelentem, hogy ellenzék nincs, csak ellenzékiek vannak. Ezzel nem mondtam, hogy ellenzékre nincs szükség. Ki nem ellenzékimanapság? Talán Weizmann maga is az. És ki ellen irányul akkor az oppozíció? — Ama autokrata-bürokratarendszer ellen, amely közénk feszkelte magát. (Tetszés.) A cionista delegátusok ép úgy, mint a tömegek, jelsza-

vakkal befolyásolhatók; aki ellentétes véleményt hallatja, azt eretneknek nyilvánítják. Közben, ha például a végrehajtó bizottságban javaslatot teszek, akkor első sorban tamadják a javaslat elvi részét, azután javaslatom tartalmát elfogadják, de változott formában, így azután javaslatom és magatartásom — negatív.

A tisztviselők összeférhetlensége

— A reorganizációt a sanremói adottság alapján és az eddigi gazdálkodás sikertelenségének tanulságain kell megkezdni. Ellenőrizni kell mindazt, ami a cionizmusban és Palesztinában történik. Az Actions Committee-nek olyan testületnek kell lennie, amely, ha felállít egy költségvetést, akkor azt meg is kell tartani. Mellőznünk kell a végtelenségbe fokozódó kiadásokat, mert ha ezeknek nem emelünk gátat, akkor el fog árasztani bennünket. Ugyanez áll a Palesztinában felhasznált összegekre is. (Nagy tetszés.) Szükséges azonfelül, hogy a tisztviselők összeférhetlenségi elvét állapítsuk meg. Már sokszor eredménytelenül kértem ezt és lehet, hogy most sem megy majd keresztül e kérés, de mondhatom önöknek, ha ezáltal nem sikerül áthajszolni ezt az ügyet, akkor legyünk a legsúlyosabb következményekre alkészülve. (Tetszés.) Tisztviselő nem lehet tagja a végrehajtó bizottságnak, sem delegátusa a kongresszusnak. Senkit nem akarok ezzel megbántani, hiszen tisztviselőink többsége kiváló ember és jó munkatárs, akik nemcsak a cionizmusból, hanem a cionizmusért élnek. De ez a rendszer hamis, az összeférhetlenségi elvét végre kell hajtanunk.

— A direktóriumok végrehajtó közege épen úgy, mint a tisztviselői kar, az intézmény politikájára felelt nem dönthet, ez a kongresszus kizárólagos joga. Azonfelül nem szabad sok hivatalt egy személyre bízni, mint ahogy azt nálunk tessik. Az ügyek menetét nehezíti ez, minthogy gyakran maga sem tudja, milyen minőségben kell döntenie. Követelem azonfelül lehetőleg az összes intézmények átvitelét Palesztinába. Az állások elfoglalása körül pedig a szakutadás legyen döntő, nem pedig a pártokhoz való tartozás. Ami az országos szakszervezeti rendszereket illeti, főfeladatuk merüljön ki abban, hogy mindegyik teremtsen Palesztinában nagyobb vállalkozásokat. Ami a praktikus, vagy kevésbé praktikus munkát illeti, meg kell mondani

Julius Simon barátomnak, hogy a mai helyzetnek ő is egyik okozója és ha régebben jött volna rá ennek a felismerésére, akkor sokat megtakaríthatott volna nekünk. Még egyet hangsúlyoznom kell e helyen. Wolfsohn a „jó” elnevezéssel illeték. Mondhatom, hogy ez a jellemzés nem meríti ki e férfi érdemeit. Ha még oly elkeseredetten is harcoltunk ellene, ma meg kell mondani, hogy a halhatatlan Wolfsohnnak igaza volt.

A politikai cionizmus

— Ki akarom fejteni még a politikai cionizmusról való felfogásomat. Ha e helyen cionistákkal politikáról beszélök, úgy néznek rám, mintha egy másik világból jöttem volna. De ez csak azért van, mert Herzl nagy céljait egészen feledésbe mentek. Azt a szemrehányást tessik nekem, utópista álláspontot képviselök, emlékeztetnem kell önöket arra, hogy rövid idővel azelőtt mindnyájukat utópiáknak néztek. Csak Sanremó után bántak velünk komolyan. Azóta nem néznek bennünket örülteknek. A kongresszust nem Karlsbadban, hanem Jeruzsálemben kellett volna megtartani. A koloniák és a szent fal láttára könnyebben és gyorsabban megértettük volna egymást. Így azonban Szokolov csak annak a reményének adhatott kifejezést, hogy a legközelebbi kongresszust Palesztinában tartjuk meg. Ilyen beszéd a török uralom alatt volt helyén, de nem ma. A végrehajtó bizottság jelentéséhez az a megjegyzésem, hogy nagyszerű munka, de meg kell mondanom, hogy igen sokat e hallgat. Ép úgy mint ahogy az angol hatóságok is Palesztinában, szándékosan ignorálnak bizonyos dolgokat.

— Senki nem olyan igazságtalan, hogy dr. Weizmannat tegye felelőssé minden sikertelenségért. De látjuk, hogy az erőtlén politika hova vezet: A Balfour-deklaráció korlátozott interpretálásához. A gyöngye politikának nem lehetett eredménye. A mandátum-tervezetben nem a zsidó Palesztinát ígérük nekünk, hanem a zsidó nemzeti otthon. Nem tudtam konstataálni, hogy az arabok azért barátságosabb álláspontot foglaltak volna el. 1920. januárjában követelték, hogy Weizmann nyilatkoztassa ki, ha egy bizonyos minimumot nem ér el, a döntést egy cionista konferenciára bizza. Ő azonban szabad kezet kért, annál nagyobb tehát a felelőssége. Azt mondták, hogy a

Egy csomag levél

Írta: I. L. Perez

(Kovács Ilona fordítása)

(5)

Mindezt meghánytam-vetettem magamban, a szívem vérzett, de azt senki sem vette észre. A szívem vérzett tegnapelőtt is, amikor egy font kenyérral hazajöttem, azt közttem és a gyermek között, Isten éltesse őt — felosztottad és azt mondtad, hogy Te már ettél a szomszédban. Én azonban az arcdoból olvastam, amely hirtelen minden színben változott, — mert hazudni nem tudsz, — hogy megcsalsz engem és egy falat sem volt a szádban. Ekkor jöttem rá, hogy mily súlyosan vétkeztem én ellened! Amikor a kenyeret ettem, úgy éreztem, hogy a husodat eszem, — Isten őrizze! És amikor később egy pohár teát ittam, úgy éreztem — Isten őrizze, mintha a véredet innám. E percben felnyit szemem és láttam, hogy milyen bűnös vagyok én Izraelben. És mégis félttem Neked szólani valamit és tudod nélkül szöktem meg.

Felöltömet és táleszemet Jechielhez, a zálogoshoz adtam (csak az Isten szerelméért, meg ne tudja valaki!) és a pénzzel utra keltem. Ha pénzem utközben elfogy, talán találök mindenütt zsidókat, akik könyörületessé szívűek és — Isten őrizze — nem hagynak talán az utfelén elveszni. Így rá leszek utalva husból és vérből való lények jótékonyágára. És azt a fogadást tettem: ha én később — Isten segítségével keresek valamit, a szegényeknek mindent kamatos kamatjával fogok visszafizetni. Adja Isten!

Megérted, aranyos Chaném, mily nehéz és keserű nekem Tőled elválnom... Amikor egyetlen drága gyermekünk született, nem gondoltam arra, hogy valamikor csak rövid időre is apátlanul elhagyom őt...

Szökésem előtt, éjjel majd egy egész órát álltam ágyad fölé hajolva. Aludtál. A hold fényénél figyeltem meg először, hogy — szegénykém — milyen nyomoruságos színbem vagy és milyen sápadt a gyermek... Az ijedség és a részvét összeszorította a szívemet. Közel voltam hozzá, hogy zokogásba törjek ki. Szinte eszmélet nélkül hagytam el a házat. Bekopogtam a pékhez, vettem egy kenyeret, esendesen visszatértem a szobába és odatettem nektek. Még egy darabig ott álltam és nem volt erőm lábamat a földről felelemni... Mit mondjak még, Chané?! Az ember némelykor egy pillanat alatt száz esztendő kínját éli át!

Chanéle, szememfényve, én tudom, hogy bűnös, hogy gyilkos vagyok, mert nem hagytam hátra számodra minden eshetőségre számítható valólevélet. De Isten az égben a tanum, nem tudtam szívemre venni. Azt hiszem, hogy, ha valólevelet hagytam volna hátra, utközben meghaltam volna bánatomban. Utóvégre is mi huséges, tisztességes házastársak vagyunk. Az Ur, — dicsértessék Ő, — megáldotta szövet-ségünket. Én tiszta szívből ragaszkodom hozzád. Két test egy lélek vagyunk. Még igazán nem tudom, hogyan fogom elvieselni egy pillanatra is nélküled az életet — és a gyermek nélkül, Isten éltesse őt! És ha azt mondják majd, — Isten őrizze, — hogy Téged, mint agudét hagytalak el, ne higgy nekik! Mert én, a Te Smuel-Mejse férjed vagyok és amit meg-

tettem, meg kellett tennem. Szorult helyzetben nem minden ember tenné meg...

Chanéle, kincsem, ha felnyithatnám szívem és megmutathatnám neked, mi megy ott végbe, megkönnyebbülnék. Én tiszta lelkem, bizonyu kinokat szenvedök, könnyek áztatják arcomat és nem is látom, hogy mit irok... Szívem fáj és fejemben mintha egy malomkerék torogna. Egész testemben reszketek és a fuvaros, a durva fickó, elem áll és öklével az asztalra csapva kiált: „Menjünk hát!”

A világ Teremtője, óvjon Téged, Chané feleségem, légy egészséges és gyermekünk, akiben egykor együtt sok örömrünk legyen!

Hű férjed, ki e sorokat utközben egy fogadóban írja. Smuel Mejsé.

A második levél

Kedves, drága Feleségem!

Mit szójak, mit mondjak? Egész világosan látom: Isten akarata volt, hogy én Téged elhagyjalak. Maga Isten adta nekem a gondolatot, hogy Amerikába jöjjelek. És minden, amit az Ur tesz, áldassék Ő, javunkra van.

Édes Chaném! Ha behunom szemem, otthon látom magam és a világ másik végén rád gondolok. Ki hitte volna, hogy egy magamfajta senki ember, ki beszélni sem tud, a pénzt is alig tudja egymástól megkülönböztetni, utazon vasuton és azután hajón a tengeren keresztül és egészségben jussom el Amerikába?! Ez valóban Isten ujjai!... Csak az Ő akarata vihette keresztül, hogy én Téged és a gyermekeket elhagyjam. Az Ur, dicsértessék Ő, adja, hogy őt a Torának, a chuppének és Istennek tetsző dologára szerencsésen felneveljük!

(Folytatjuk.)

praktikusok kapták a deklarációt. Kijelentem, hogy ezek csak a deklaráció átvevői voltak, a győzelem a népjogi cionistáké.

Egy palesztinai kritika

Berl Kaznelson palesztinai delegátus azal kezd, hogy nincs idő az általános vita során apróságok kifejtésére. A Ceire Cion és a Poale Cion nevében precizirozni akarja a helyzetet. Kifogásolja, hogy politikai kérdések léptek előtérbe, míg a jisuv és a kolonizáció háttérben maradt. Arról van szó, hogy nem végeztünk tulajdonkepeni munkát. Politikai munkát is végeztünk volna, ha Palesztinában komoly gazdasági politikát folytatunk és megfelelő területet vásárolunk. A szervezet azonban ezt a munkát inkább gátolta, mint fejlesztette.

— Mi, palesztinaiak, a kormányzó számára reklámot csináltunk. A zsidó tömegek sokat vártak tőle, ma azonban csalódottan nézzük az ügyeket és ezt nagy férfaink láthatják volna. Olyan adminisztrációt szerveztünk, amelynek következményei pogromok voltak. Azt mondják, hogy Sámuel liberális és igazságos és azért nem akart az arabokkal szemben igazságtalan lenni. Ez nem áll. Amit tett, az nem igazság az arabokkal szemben, hanem hízog és megalázkodás. A pogromok egyik legfőbb résztvevőjének amnesztiát adott és magas állásba helyezte. Ugyanez áll a költségvetés kérdésére is. Sokkal magasabb adókat fizetünk, mint az arabok és az állami költségvetés alig néhány ezer font sterlinget juttat zsidó iskolákra. A jó cionistákkal együtt harcolnunk kellett a községek önkormányzati jogáért, olyan jogért, amelyet a galutban már kivittünk magunknak. A pogromokat követő időben jött a bevándorlási tilalom. És hogy vitték ezt keresztül? Ugyanakkor, amikor biztosítottak afelől, hogy a bevándorlást nem fogják megtiltani, telefonáltak Ramleh-ba egy arab népgyűlésre, hogy a zsidó chalucok ellen bevándorlási tilalmat hoztak. Ugy vélem, a kongresszusnak ünnepelesen ki kell nyilat-

A romániai delegáció állásfoglalása

A vasárnapi gyűlés egyik érdekessége volt a csernovici dr. Mayer Ebner felszólalása, aki a nagyromániai delegáció álláspontját fejtette ki. Szellemes, mindvégig lebilincselő beszédében kiterjeszkedett a cionista politika minden részletére és nyomatékosan hangsúlyozta, hogy a romániai szervezetek a leghatározottabb nemzeti cionizmus alapján állnak.

Mayer Ebner beszédét így kezdte:

— A mai ülés első szónoka szemrehányást tesz dr. Weizmannnak, amiért a kongresszus nem Jeruzsálemben van. Azt hiszem, nincs egyetlen higgadt cionista itt, aki megismételné ezt a szemrehányást. A helyzet Palesztinában sokkal feszültebb és kongresszust ott csak abszolút nyugalom mellett lehetne megtartani. Csak zárópontja lehet egy fejlődésnek, vagy kezdete egy új időszaknak. Néhány év múlva talán már odáig is eljutottunk. Nincs cionista, aki a legfontosabb és legaktuálisabb kérdés mellett, az arabkérdés mellett elhessen. Mindig gondolhattunk akadályokra Törökország, a Szentszék és a nagyhatalmak részéről, de soha egy olyan akadályra, amelyet az arabok támaszhatnának. Nem taktikusan léptünk fel a kérdésben. Mindnyájan meg-egyezésről beszélünk; de vajon hogy jutunk hozzá? Azt mondjuk, hogy kulturát és erkölcsöt hozunk az országba és hogy az arabok résztvesznek ebben. Ők sem hisznek benne és ha hinnének, azt mondanák, hogy köszönik szépen, de nem kérnek belőle. Szokolov azt mondotta, az idő behűgesszi a zsebeket. Egy eszközt ajánlok. Chalucaink, akiket köteleztünk arra, hogy hébert tanuljanak, mielőtt Palesztinába jönnének, tanuljanak arabul is. Ismerem Kelet-Európa viszonyait. Itt a paraszt, zsidó szomszédjával jó viszonyban él, azért mert a zsidó paraszt, aki a saját nyelvét megtartotta, beszél a környezet nyelvét is.

„Csak a nemzeti álláspont élő erő”

— Az amerikai kérdésekre az a megjegyzésem: azt állították, hogy ez Weizmann és

koztatnia, hogy senkinek nincs joga Palesztinát a zsidó bevándorlástól elzárni. Senki ezt a jogunkat tőlünk el nem veheti. Nemcsak a pogrom megtorlása címén igényelhetjük ezt, hanem az általános emberi jogok szempontjából is:

— A palesztinai kormány az arabokat és bennünket kétféle mértékkel mér. Az arab sajtót rendkívül enyhén kezelte. A mi sajtónkkal szemben azonban könyörtelen szigorú alkalmazott. A cenzura minden szabad szót elnyomott. A legborzalmasabb volt azonban az úgynevezett bíróság, amely állítólag igazságot szolgáltatott volna. A Jabotinszki elleni bíróság semmi sem volt ezek eljárásához képest. Hiteles tanúk maguk a pogromcsinálók voltak.

Megegyezést az arabokkal!

— Mi történjen az ilyen helyzet láttára nálunk? Ahelyett, hogy a népet föliránák, ahelyett, hogy hatalmas, titkózó mozgalmat indítanak, mindenki a mellét verdeste. Palesztinával szemben új mértéket kezdtek alkalmazni. Azok az emberek, akik a zsidó-arab vonatkozásokról beszélnek, tudják meg, hogy ez a kérdés nem új minálunk. Barátságos megegyezést teremteni az arabokkal régi kívánságunk. A palesztinai zsidó munkás mindig igyekezett emberi kapcsolatokat keresni az arab néphez.

A munkásság már tizenöt évvel ezelőtt felismerte a veszedelmet, amely abból áll, hogy mint urak jövünk Palesztinába és viszonyunk az arab munkástömegekhez olyan, mint az urak és szolgák viszonya. A zsidó munkás már akkor látta, hogy e természetellenes viszony veszélyezteti politikai és gazdasági helyzetünket. Azoknak, akik erkölcsöt prédikálnak nekünk, egyet mondhatok: menjenek Erec Jisraelba és mutassák meg, hogy mit tudnak. Csináljanak az arabok között ők jobb, emberibb kapcsolatokat, mint mi. (Helyeslés.)

— Azt mondom — szolt végül — igyekezzenek a bevándorlást gyarapítani és szilárdítsák meg a közbiztonságot és a fegyveres erőt, a dolgozók nyugalma érdekében.

Brandeis közötti bajvívás. Valóságban azonban a nemzeti elv körül harc volt. Mi nagyromániai cionisták, a nemzeti cionizmus alapján állunk, mert a zsidóság számára csak ez jelent élő erőt. Nemrégiben tartottuk az óromániai cionisták konferenciáját, amelyen azt a határozatot fogadtuk el, hogy a kongresszus és a leendő vezetőség olyan platformot találjon, amely lehetővé teszi a keleti cionistáknak az amerikai Brandeis-csoporttal való együttes működését Palesztina ujjáépítése körül. Ha delegációt küldenek Amerikába, akkor válogassák ki azt olyan férfiakból, akik a zsidó nép minden rétegét képviselik. Találni kell utat a nagy, névtelen keleti tömegekhez, akik sem a Mizrachiban nincsenek megszervezve, sem pedig az Agudában.

— Szó volt itt tisztviselőkről. Tisztviselőink túlnyomó részben tisztességesen és becsületesen teljesítették kötelességüket. E kongresszus kintinó megszervezése az ő munkájuk. Mindazonáltal a tisztviselők kinevezésénél függetlenül kell magunkat a nepotizmustól; embereink nem függhetnek egyes személyektől és tudniuk kell, hogy az egész zsidó nép szolgálatában állnak. Hivatalnoki szabályzat kell, hogy biztosítsa jövőjüket és függetlenítse őket.

Palesztina zsidó less!

— Nemcsak chalucokat kell Palesztinába küldeni, hanem kézműveseket, leginkább házas embereket. Politikai irányításunk legyen Palesztinában, elég ha Londonban politikai exozitúránk van. Ha Weizmann Palesztinában tartózkodott volna, az angol közigazgatáshoz való viszonyánál fogva a pogromokat csirájukban tudta volna elfolytani. (Helyeslés.)

— Kritikát gyakoroltak a vezetőséggel szemben, mondhatom indokolt kritikát, de viszont a vezetőségnek is igaza van, amikor velünk szemben gyakorol bírálatot. Vajon Sanremó után teljesítettük-e kötelességünket? Gazdagjaink hozzájárultak a Gsulah alaphoz? A

lelkesség kinyitotta a zsebeket? Hogyan állunk ma Palesztinában, ha mi, zsidók idejekorán teljesítettük volna kötelességünket. Ha a nagy mű sikertelen marad, mert a nagy pillanat kis nemzedékre talált: gyermekeinknek és unokáinknak szegényelniük kell majd magukat miattunk. Ez a kongresszus áll olyan magasan, mint az első. Akkor csak egy pár cionista párt volt, ma csoportokra és pártokra vagyunk szakadva, de a tény, hogy e pártok és csoportok e teremben egymásra találtak, bizonyossága annak, hogy nemcsak a szerencsétlenségben van zsidó szolidaritás. És a nagy feladattal szemben való, ez a zárt egység, erőssé fog tenni bennünket és Palesztina zsidó lesz. (Tetszés.)

Az új amerikai vezetőség

Dr. Mayer Ebner beszéde után, Adler javasolja, hogy a beszéddőt állapítsák meg tíz percben. A kongresszus a javaslatot elveti.

Azután Lois Lipski (Amerika) beszél, aki az amerikai szakadástól fennálló félreértések okát magyarázza. Végigmegy az amerikai cionizmus fejlődésén az utolsó esztendőben és kifejti, hogy az előző vezetőség működésében mindig az volt a tendencia, hogy a Cionista Világszervezetet lekicsinyelje, sőt gyakran arra is, hogy megtagadja annak létezését.

— A mai vezetőség — mondotta végül — a régiek olyan tagjaiból áll, akiknek mindegyike a cionista szervezet szolgálatában állott, akik közül mindegyik hozzájárult, hogy az organizáció a háborus években is fennmaradjon. Ebben az új vezetőségben mögöttünk áll a közvélemény, a zsidó sajtó és a zsidó hitközségek vezetői. Ime eljöttünk a kongresszusra, hogy segítsünk egy ujjáépítési program megteremtésében. Azt mondtuk Mack bírónak: ha programja van, hozza a kongresszusra és ne Clevelandba. Ő azonban Clevelandba vitte és két szavazattal, egy ellen, megbustatták.

— Azzal a reménnyel jöttünk ide, hogy itt — tekintet nélkül az amerikai harcra, ami nem is tartozik ide, — olyan programot alappozunk meg, amely megfelel a jövő számára, olyat, amely munkánk számára eredményt biztosít, szervezetünk iránt pedig bizalmat kelt. (Tetszés.)

A lei zuhansu a gabonarendeletről van összefüggésben

Párisban a márka a lei fölé került

— Az Új Kelet tudósítójától —

Az új termésel és a kivitel élnkülésével kapcsolatban a lei értékének emelkedéséhez fűzött remények mind semmivé váltak. A lei Párisban tegnap csupán 13.75 centimest ért és ezzel a márka 14 centimes árfolyama alá került. Ez a jelentés a bukaresti pénzügyminiszter politikáját és általában a belső viszonyokat okolja a lei értékének eséséért. A legutóbbi áresés a francia lapok szerint a gabonakivitel új rendjére vezethető vissza. Ez az új rend a gabonaeportot teljesen megbénítja. Külföldön a nagy import-cégeknél van ugyanis a legnagyobb mennyiségű lei s miután az exportra a várt mértékben számítani nem lehet, a piacra dobják lei készletüket és az árfolyamot ezáltal kedvezőtlenül befolyásolják. Az utolsó két hétben több mint 73 millió lei került a párisi piacon eladásra.

Megerősítése ez mindannak, amit allandóan hangoztatunk. A teljesen elhibázott külkereskedelmi politikánk, párosulva a rövidlátó vámpolitikával, lerontja Románia üzleti esélyeit a külföldön s ezzel aláassa a lei értékét és hitelt is. A gabonarendeletről mindenki károsul, az állam és a nagyközönség is s csupán néhány nagybank keres majd rajta számolatlanul milliókat.

A kisanant demarsa Magyarországhoz

Románia, Jugoszlávia és Csehszlovákia közös jegyzéket intézett a magyar kormányhoz — Elkészült a magyar válaszijegyzék — Harcok Nyugatmagyarországon

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Bécs, szept. 8. Gróf Bánffy Miklós, magyar külügyminiszter elkészült már a válaszijegyzékkel, amelyet a magyar kormány a szövetségesek demarsára fog adni. A válaszijegyzék mindenekelőtt visszautasítja a szövetséges kormányok azt a kijelentést, hogy a magyar kormány felelős a nyugatmagyarországi eseményekért. Az összeüthetetlenek az osztrákok által már megszállott területen történtek, felelősség ezért tehát nem illeti meg a magyar kormányt. A magyar kormány hajlandó kiüríteni a második zónát, de

garanciákat követel anyagi követelési teljesítésére.

A bécsi sajtó egyrésze ezzel a budapesti jelentéssel szemben úgy értesült, hogy a magyar kormány megtagadja a második zóna kiürítését és Sopron átadását.

A bécsi lapok elégedetlenek a szövetségesek ultimátumának udvarias hangjával. Kétfelkédnek abban, hogy ezt az udvarias jegyzéket komoly elhatározások és tettek fogják követni. A „Petit Parisien” szerint az olasz kormány sincs megelégedve a nagykövetség tanácsának a magyar kormányhoz intézett jegyzékével. Az olasz kormány ugyanis arra kérte a nagyköveteket tanácsát, hogy a jegyzéket egészítsék ki

Károly exkirályra vonatkozó tiltakozó kijelentésekkel

és követeljük a Habsburg-kérdés sürgős elintézését. Benes csehszlovák külügyminiszter a szövetségesek jegyzékével egyidőben egy párisi lap munkatársának kijelentette, hogy a kisanant a Habsburg-kérdésben változatlanul fenntartja eredeti álláspontját. A cseh külügyminiszter nyilatkozatát azzal fejezte be, hogy Csehszlovákia

százötvenezer főnyi jól felügyezett katonasággal rendelkezik.

Szükség esetén azonban ötszázrannyi katonát is fegyverbe tud állítani. A párisi lapok kommentár nélkül közlik az antant demarsát, az olasz lapok azonban nincsenek megelégedve azzal és erőlyes fellépést követelnek.

A „Neue Freie Presse” értesülése szerint a szövetségesek budapesti képviselői közölték a magyar kormánnyal, hogy az antant Nyugatmagyarország ügyében nem hajlandó hosszabb vitába belemenni és tartózkodni fog a tárgyalások elnyújtásától. A magyar kormány ugyanis arra hivatkozik, hogy választ csak gondos mérlegelés után tudja megadni, ezzel pedig időt akar nyerni. A budapesti antant-képviselők egész nyíltan közölték a magyar külügyminiszterrel, hogy

Sopron és vidéke sürgős kiürítését követelik.

A magyar válaszijegyzék kiterő választ ad és ha nem is tagadja meg Nyugatmagyarország teljes kiürítését, még mindig követeléseire hivatkozik és megszállva tartja a nyugatmagyarországi B. zónát. A magyar kormánynak ez a politikája és a szövetségesek erélytelensége arra indította az osztrák nemzetgyűlést, hogy a népszövetséghez apelláljon. Az osztrák nemzetgyűlés kéri a népek sürgős közbeavatását az osztrák köztársaság nyugalalmának biztosítására Magyarországon háborus szándékaival szemben.

A belgrádi lapok szerint Jugoszlávia, Románia és Csehszlovákia egységes jegyzéket intézett a magyar kormányhoz, amelyben precízül rögzítik álláspontjukat a nyugatmagyarországi kérdésben.

Nyugatmagyarország területén tovább tart a zavar. Sopronban az antant-tisztek tárgyalnak Osténbürg öröggel, hogy tegnap tett javaslat értelmében vonja ki Nyugatmagyarországból a magyar csapatokat. Kirchsclagban nyugalom van, miután az osztrák Reichswehr és

az osztrák csendőrség a magyar felkelők által megszállott magaslatokat megtisztította. A csendőrség megerősítésére tartalékcsoportok érkeztek Wienerneustadtból. Kirchsclagban most tehát nyugalom van, az osztrák csendőrök a magyarokat

visszaverték a határon túlra.

Cunningham angol és Brudge amerikai ezredes Kirchsclagban megsemmisítették a hadállásokat. Az ezredesek tanácskoztak az osztrák ezredparancsnokkal. Az osztrák csendőrök megint bevonultak az első zónába, ahonnan hétfőn kiűzték őket. A Kismartonból Sopronig terjedő év felé előretörő osztrák előőrseket Zurányban a szabadcsapatok közelről lötték. Az ütközetben egy osztrák csendőr elesett és több megsebesült.

Hubert János volt lelkész, magyar országgyűlési képviselő, — amint a bécsi lapok írták — Bécsbe menekült. A magyar lapok cáfolták Hubert menekülését és azt írták a képviselő Budapestre utazott. Újabb távirat szerint a magyar lapok közlése nem felel meg a valóságnak: Hubert már Bécsben van, ahol kijelentette, hogy semmi körülmények között nem megy vissza Magyarországra.

A román-magyar és a román-osztrák viszony

Tárgyalások a békes állapotok helyreállítására

— Az Uj Kelet tudósítójától —

A Damian ügynökség bukaresti jelentése szerint a román kormány igen éles hangú jegyzéket intézett a magyar kormányhoz a Magyarországon letartóztatott románok ügyében, akiket Bukarestben igen rosszul bántanak. Holnap Deroussi külügyi államtitkár a minisztertanácsban okmányokkal fogja bizonyítani, hogy Bukarestben pár hónappal ezelőtt huszonöt román kereskedőt letartóztattak és hosszas valatás után valamennyiüket agyonlőtték.

A magyar követ nyilatkozata

Ebben az ügyben nyilatkozik gróf Zichy Rubidó bukaresti magyar követ is és a következőket mondja:

— Románia és Magyarország között egy éve folytatnak tárgyalásokat a politikai letartóztatottak ügyében. Sajnos, egyelőri szempontok miatt az eddigi tárgyalások nem vezettek eredményre. Tekintve tehát, hogy most mindkét kormányban meg van a jóakarát, reméljük, hogy az újól megkezdett tárgyalások rövidesen eredménnyel járnak. Magyarország eddig is és ezután is ragaszkodik a trianoni békeszerződéshez s az úgy, mint eddig is, végre fogja hajtatni.

Nekem — mondotta Zichy — az a hivatásom, hogy Bukaresttel elfelejtsem a múltat és a két állam között a legbarátságosabb viszonyt hozzam létre. Eddig is mindent elkövettem, hogy misszióm eredménnyel járjon és ezután még fokozottabb erővel fogok ennek érdekében munkálkodni. Ami a Habsburgok restaurációját illeti, kijelentette, hogy 1920-ban hozott I. számú törvény kimondja, hogy a királykérést kikapcsolják a politikai kérdésekből és ez csakis akkor nyerhet elintézését, ha Magyarországon teljes konszolidáció lesz.

Tárgyalás az oroszokkal

A szovjetkormány szikratávirattal fordult a román kormányhoz, amelyben felajánlja a tárgyalások folytatását, reményét fejezve ki, hogy sikerül mielőbb helyreállítani a barátságos viszonyt a két állam között. A Dnyeszter partján Cetatea-Alba mellett eddig horgonyzó orosz hajó, valamint az a gőzös, amelyen a román és orosz bizottságok a Dnyeszter hajózására vonatkozó tárgyalásaikat folytatták, elindult a szovjetdelegációval Odessza felé.

Báziást Románia kapta

A szerb-román határküzgázító bizottság a báziási Duna-kikötőt végleg Romániának ítélte.

A kémkedési per vádlottjai

Szervezkedés a zárdában — Hat hónapot kapott egy vádlott, mert őret megütötte

— Az Uj Kelet tudósítójától —

A tárgyalás negyedik napja is érdekes részletekkel és egy izgalmas incidenssel szolgált. Irányi Kamill kihallgatása került sorra, aki a vádirat szerint az erdélyi magyar irredenta szatmári központjának a vezetője. A szünet után Ugray alezredes, a per egyik vádlottját a hadbíróság a perrendtartás külön rendelkezése folytán hat hónapi fogságra ítélte azért, mert őret tetlegesen bántalmazta. A bíróság kilenc órákor vonult be a terembe, ahol az előző napi nagy érdeklődéshez képest aránylag kisszámú közönség foglalt helyet. Az elnök felolvasa a vádlottak névsorát. Ezek a következők: Varga Endre, Nikola Zoltán, Morvay Pál, Irányi György, dr. Fogarasi Ottó, Radnóthy György huszárfőhadnagy, Szöllősi Alajos százados, Négrády Gyula, Kovács János, Grósz Pál százados, Gosztonyi Atadar alezredes és Prikler Lajos.

E után Irányi Kamill szatmári evangélikus lelkész szólítja az elnök.

Az elnök: Mondja el, hogyan került összeköttetésbe páter Szerafinnal, Morvayval és Gasztonyval?

Irányi: Felkeresett 1919. őszén Morvay Géza — és nem Morvay Pál, aki a vádiratban szerepel — és arra kért, hogy Gasztonyi alezredessel való beszélgetés céljából menjek el a Ferencrendi zárdába. A zárdában páter Szerafin szobájában találkoztam az urakkal. Gosztonyi vitte a szót és azt mondta, hogy

katonaság és politikailag szervezkedünk kell, mert a román harsereg csakhamar visszavonul Szatmárról

és ha ez bennünket készületlenül talál, megint olyan állapotok lesznek urra a városban, mint a kommunizmus alatt.

Az elnök: Milyen szerepet szánt önnek Gosztonyi?

Irányi: Tisztára politikai szerepet. Azt mondta, hogy én angol és francia lapokból a Magyarországra kedvező híreket fogom lefordítani, hogy azokat az erdélyi magyar lakosság között terjesszük.

Az elnök: És ön ezt rendbenvalónak találja?

Irányi: Helyesnek tartom, mert szent meggyőződésem volt, hogy Szatmár sohasem lehet Romániáé és minden percben vártam, hogy az antant közbeavatására a románok a várost kiürítsék.

Az elnök: Ha ön ezt biztosra vette, miért tartotta szükségesnek a szervezkedést?

Irányi: A nemzeti szellem ébrentartásáért, amelyet a kommunizmus megbontott.

Az elnök: Milyen viszonyban volt ön Gosztonyival?

Irányi: Gosztonyi a vörös uralom alatt kompromittálta magát és az volt a benyomásom, hogy most érdemeket akar szerezni. Másnap Morvay egy levelet és rajtot hozott nekem Gosztonyitól, ami azonban visszautasítottam. Ezt azért tettem, mert a levél és a rajz nem politikai, hanem katonai természetű megbízásra vonatkozott.

Az elnök: Hanniggal hány alkalommal találkozott és milyen menetrendet adott át neki?

Irányi: Hannigot először és utoljára január 30-án láttam. Átadtam neki egy írást, amelyen azonban teljesen lényegtelen feljegyzések voltak. A vádiratban szereplő menetrendről semmit sem tudok.

Hannig: Nem menetrendet adott át nekem a tiszteletes ur, hanem egy kimutatást a szatmári állomáson levő vasúti kocsikról.

Irányi: Azt is csak azért, mert folyton zaklatt és minden áron vinni akart tőlem valamit, hogy üresen ne térjen vissza.

Ezután felolvassák Irányinak Harsányihoz intézett levelét, amelyben azt írja, hogy a levél átadójára nyugodtan bízhatja ügyeit. Vallomása további során Irányi elmondja, hogy ezt a levelet egy barnaképi fiatal emberrel küldte el, aki Varga János társaságában jött hozzá. A fiatalember

arra kérte, hogy katonai adatokat szerezzen számára.

En azt feleltem — mondotta Irányi — hogy katonai dolgokhoz nem értek és ha a helyőrség létszámát meg akarja tudni, menjen ki másnap a Főterre, ahol a nemzeti ünnep alkalmával az egész helyőrség kivonul.

Az elnök: Mikor látta megint ezt a barna fiatalembert?

Irányi: Csak letartóztatásom után a szatmári csendőrségen. Román őrmesteri uniformisban volt. Ekkor láttam csak, hogy agent provokátor. Hannig elött egy isben Fehérváry kerestett fel, aki valamilyen magyar nemzeti célra gyűjtött. Azt mondtam

neki: szegény ember vagyok és egyháznak sincs pénze.

Az elnök: Hová küldte ön Fehérváryt?

Irányi: Fehérváry azt mondta, hogy ha már nem adok semmit, adjak legalább címet nekik, gazdag zsidókhoz és ha lehet ajánlat és névjegyet is. Amikor kiment az ajtón azt mondta: fizessenek csak ezek a zsidók, ha majd a magyar csapatok bejönnek, ugyanis elvesznek tőlük mindent.

Az elnök: Kik szerepeltek a gyűjtőívben?

Irányi: A római katolikus püspökség ötezer koronával és még tőbben. Ezekről az aláírásokról meggyőződtem, hogy Fehérváry hamisította. Őt amikor újra felkeresem, mint közönséges csirkefogót kiutasítottam és a téraparancsnokságnál feljelentettem.

Ezután a jegyző felolvassa Kirchner Gusztáv kolozsvári lelkes levelet Irányihoz, amelyben bizonyos szervezet kiépítéséről ír.

Az elnök: Milyen szervezetet akart ön kiépíteni?

Irányi: Ebben a levélben tisztára az egyházkerület megszervezéséről volt szó.

A jegyző még felolvassa Irányi feljegyzéseit,

amelyeket egy román ezred tisztikaráról állított össze.

Ezekre az adatokra vonatkozólag Irányi kijelenti, hogy szatmári színész öccsétől kapta.

Oprea védő kérdéseire megállapítja, hogy Irányinak Harsányihoz intézett levelét Hannig Gézánál találták meg. Götznyről Irányi azt mondja, hogy vele semmilyen összeköttetésben nem volt és csak a csendőrséggel találkozott vele.

Az elnök (Az iratok közül egy nagy térképet vesz elő): Ismeri ezt a tervrajzot?

Irányi: Ismerem, hogyne, Szatmár város tervrajza én csináltam sajátkezűleg.

Az elnök: Minek kellett magának ez?

Irányi: Amikor Szatmára jöttem, a várost nem ismertem. Ak riam tudni, hogy hieim hol laknak. A városházán kértem egy térképet és arról másoltam ezt le.

Az elnök: Különösnek tartom, hogy pap létére minden kaszányát pontosan megjelölt és templomokat nem.

Irányi: Tessék csak megnézni, a templomok is fel vannak tüntetve. A hadbíróstag tagjai tüzetesen megvizsgálják a térképet, majd az elnök háromnegyed tizenegyre szünetet rendel el.

A hallgatóság hatalmas tömegben tudni ki a teremből, bent elviselhetetlenül fulladt a levegő. A vádlottak nagy része helyén marad, többen katonák ellenőrzése mellett a folyosón sétálnak és cigarettáznak. A tárgyalóterem hosszú zöld asztalát katonatisztek, védők és hírlapírók állják körül: Tanulmányozzák azt a térképet, amelyet Irányi készített nagy gondnal, Szatmár városról.

Hirtelen szenzációs hír fut végig a folyosón és a termen: Az egyik vádlott lefűtötte az őrt és szökést kísérelt meg. Kiderül, hogy a hír ebben a formájában nem felel meg a valóságnak. Ugray Sándor volt alezredes ez a vádlott, aki a folyosón megállott és egy hölgygel beszélgetett. Arra kérte, hogy hozasson be neki ruhát. Az ő felszólította, hogy menjen tovább és amikor Ugray nem engedelmesskedett, meglökte. Ugray erre megfogta az őrt kezét és

egyesek szerint letolta magáról, mások szerint ráütött.

A teremben csengetnek, a közönség elhelyezkedik és a hadbíróstag negyed 12-kor el foglalja helyét.

Elnök: Ugray Sándor alezredes.

Ugray a bíróság elé lép.

Elnök: Hogyan merete ön megütni az őrt, akinek kötelessége magára vigyázni?

Ugray: Dehogyan ütöttem meg. Megálltam egy nővel beszélgetni és az őrt figyelmeztetés nélkül meglöktöm. Erre én könnyen eltoltam magamtól. Tudom, hogy az őrt nem szabad megütni.

Elnök: Ráütött a kezére. Ezt a hadbíróstag egy tagja is látta. Kérem a jegyzőt: olvassa fel a katonai perrendtartás és büntető törvénykönyv vonatkozó szakaszait.

Jegyző: Felolvassa a vonatkozó szakaszokat, amelyek szerint, ha egy vádlott a tárgyalás folyamán ellenszegül, vétségvet vagy büntetést követ el, a vizsgálat rögtön lefolytatható és a bíróság azonnal ítélkezhet fölőtte.

Az elnök: Elrendeli az azonnali vizsgálatot.

Az esetről jegyzőkönyvet vesznek fel. A hallgatóság sorából egy tanu jelentkezik, akit miután igazolta magát, megeskutnek, hogy igazat fog mondani.

Dumitrescu tanu: Mellettk álltam, mindent láttam és hallottam. Az őrt felszólította a vádlót, hogy menjen tovább, de az nem mozdult. Amikor az őrt el akarta tolni, az erősen ráütött az őrt kezére.

Az elnök: Jegyző, olvassa, hogy milyen büntetés jár ezért.

A jegyző: Egy hónaptól egy évig terjedhető fogház.

Popescu védő: Itt Kolozsváron nincs ostrom-állapot. A hadbíróstag csak olyan bűntettekben ítélkezhetik polgári egyének felett, amelyeket a hadbíróstag követtek el. Erre vonatkozólag a perrendtartás 110. szakasza világosan rendelkezik. A hadbírósnak az a kötelessége, hogy felvegye a jegyző könyvét és az iratokat áttegye a polgári bírósághoz.

Az ügyész: A 177. szakasz alapján, amely erre a speciális esetre épen ráillik, rögtön lehet ítéletet hozni. Kérem ennek a szakasznak az alkalmazását.

A védő: A 177. szakasz csak arra az esetre szól, ha a vádlott által elkövetett vétség a tárgyalás folyamán alatt történik. Ebben az esetben a tárgyalás fel volt függesztve, az ítélet a szünet alatt történt.

Az elnök a vizsgálatot és a vitát befejezettnek nyilvánítja. Rövid ideig tanácskozik a bíróság többi tagjával, majd feláll:

„A törvény nevében a következő határozatot hozta a VI. hadtest hadbíróstaga: Ugray Sándor bűnös abban, hogy az őrség egyik tagját ütlegelte. Ezért őt a bíróság

három szavazattal kettő ellenében hat hónapi fogházra ítéli.

Védő szót kér, de az elnök nem adja meg azzal az indokolással, hogy ha majd a határozatot vádlottal írásban közlik úgy is alkalma van a határozatot megfellebbezni. Tizenkét óra van, a tárgyalás folytatását délután négy órára elhalasztják.

Pater Szabó Szerafin

kihallgatásával kezdődött a délutáni tárgyalás. Az elnök felszólítja Szabót, hogy mondjon el mindent, amiben részt vett.

Szabó: Gösztonyi alezredes, Varga András, majd Morvay Géza és Irányi felkerestek 1919-ben cellámban és Gösztonyi tudtomra adta, hogy hallomása szerint a román csapatok kivonultak Budapestről és talán Szatmárt is ki fogják üríteni. Tanácsolta, hogy szervezkedjünk, nehogy a kommunizmus behatoljon hozzánk s arra kért, hogy e célra engedjem át néhány szor a cellámat. Erre én azt feleltem, minthogy nem rendelkezem a zárkában, nem bocsáthatom rendelkezésükre a cellámat.

Az elnök több közbevető kérdése után így folytatja:

— Értesültem 1920. szeptember végén, hogy Morvay Pál kimegy Magyarországra. Üzenetet is küldtem vele Szolnokon lakó szüleimnek és kértem, hogy azoktól is hozzon hírt nekem. Csak később értesültem Mikola Zoltán által, hogy Morvay Pál átadta ugyan üdvözlőlevelét az anyámnak, de nem jön vissza, mert valami hirszerző csoportnak lett a tagja.

Az elnök (az ügyésszel noteszt mutatva fel, amelyet Szabó Szerafin magának vett): Kínél hagyta ön ezt a noteszt?

Szabó: Székely Endrénél, akivel az utcán találkoztam. Azért adtam át, mert kompromittáló adatok voltak benne.

Az elnök: Honnan szerezte az adatokat?

Szabó: Egy délután levelet kaptam R. aláírással, melyben arra kértek, hogy a mellékelt kérdőívre lehetőleg pontos feleletet adjak. Ezeket a kérdéseket másoltam le a noteszbe.

Az elnök: Felelt rájuk? Ki hozta a levelet?

Szabó: Nem. A levelet ez év február 21-én hozta egy paraszt, aki azonnal távozott. Én csak később bontottam fel a levelet. Nemsokára egy fiatal ember jött hozzám és Fehérváry Mátyás néven mutatkozott be azzal, hogy Rédei üdvözlőlevelét küldi nekem Magyarországból. Megkérdeztem, az, mert nekem ilyen nevű ismerősöm nincs. Fehérváry ekkor himezni hámozni kezdett, már most ő hová menjen. Őt hoztam küldték és én nem akarom segíteni. Szereztem neki egy igazolványt, mire ő azzal távozott, hogy Kolozsvárra utazik.

— Egy hét múlva megint eljött azzal, hogy Kolozsváron egy Sándor Imre nevű ezredes nem fogadta szívesen s ezért megkért, hogy írjak levelet neki, hátha így szívesebben látja. Arra is kéri, hogy a kérdőív kitöltésén kívül szerezzek neki erdélyi román lapokat. Száz lelt, adott erre s a nyugta kiállításakor annak a feltüntetését kívánta, hogy milyen célra vettem fel a pénzt. Ugyanez, állítólag Sándor Imre megbízásából, kért, hogy vállaljam el az Erdélyből jövő információknak a határon túra való juttatását. Mikor, ezt visszautasítottam, megkért, hogy ezt levélben tudassam Sándor Imrével. Másnap azzal jött vissza, hogy újabb rendelkezés szerint január 22-től semmilyen kiutazásokat ő nem eszközölhet és visszakérte a száz lelt, de a nyugtát nem adott nekem, hanem azt mondta, hogy azt a levelemmel együtt Sándor Imrének küldte.

Az elnök szünetet rendel el.

HIREK

Az UJ KELET lefoglalásai:

Szerkesztőség	...	977
Kiadóhivatal	...	944
Zs. N. Sz.	...	558

As elvek marranusai

Cionisták és nemicionisták között nincsenek középső rétegek, mert aki középen álland, az is épen olyan zsidó, mint azok, akik a szélső szárnyakat védik. Ezt az egyszerű igazságot nem én állapítottam meg, de elfogadom, mert igaz és mert abból olyan életformákat bonthat ki a cionizmus, amelyek a jövő számára egységesebbé tehetik a zsidóságot.

A dolog ugyanis így áll. Minden zsidó, vagy majdnem minden zsidó azt akarja, amit a cionizmus akar. Sokban talán még tudatmögötti ez a törekvés, de ösztönösen meg van ezekben is. Van sok olyan zsidó is, aki a praktikus cionizmust még csak mint a vallás és tradíció passzív hangulatát érzi és hívő várokozásokban éli ki álmódosításnak gyönyörűségeit. Vannak mások is. Olyanok, akik a nemzeti eszménél kisebb, vagy a nemzeti eszménél nagyobb, az egész emberiséget inkább átfogó ideálokon csüngenek. Keresik a lendületet, amely a gátlat-zsidótól a szabad nemzeti zsidóig emeli az öntudatot, vagy sokalják. Legbelsejükből zsidók ezek a zsidók és csak az választja el őket a cionizmustól, hogy szeretik, ha a zsidó mivoltukon túl még máségyébnek is érzik magukat. Hiba ez, vagy erény, nem firtatjuk. A lényegükhöz tartozik és számolni kell vele. Mindenek előtt pedig tudni kell, hogy a cionizmus nem mondhat le egyetlen egy zsidóról sem, de nem is kell lemondania egyről sem, mert előbb-utóbb mindenkit megnyerhet és mindenkit magához kapcsolhat.

Itt persze a legtöbb ember így okoskodik: ha az ellentéteket kiegyenlítjük, akkor meg lehet nyerni mindenkit. Mi nem erre gondoltunk. Az ellentétek áthidalhatók és jó, ha áthidaljuk őket. Ne legyenek még nüanszbéli különbségek sem közöttünk. De a zsidóság jövője nem ezen fordul meg. Mert a cionista-munkát nem az elvi ellentétek hátráltatják: a munka eredménye nem azért kicsiny meg, mert a cél felé csak mi törtétünk, a többi pedig hátrább marad, hiszen a munka vonala alapjában véve meg van szállva, a láncsor szinté megszakítottan és el kell következni olyan időnek, mikor kéz kézbe forr, mert „cionisták és nemicionisták között nincsenek középső rétegek. Aki középen áll, az is épen olyan zsidó, mint azok, akik a szélső szárnyakat védik.”

A következő dologra kellene gondolni. Elvekhez és ideológiákhoz nem azért ragaszkodnak kártartóan az emberek, mert hisznek az elvek és ideológiák változhatlanságában, hanem azért, mert a saját maguk bölcsességében hisznek és kínosan hat radjuk az a feltevés, hogy világ-szemléletük kiformalásában talán nem voltak eléggé körültekintők. Nehezen szánják rá magukat, hogy felfogásukat revizió alá vegyék és ha történelmi drámatok mégis erre kényszerítik őket, nehezen ismerik el nyilvánosan, hogy tévedtek. Tudják, hogy tévedtek, de elismerni nem akarják. Röstellik. Szégyellik, hogy mások korábban jutottak el az igazsághoz, mint ők és látszólag inkább a régi tévedéshez ragaszkodnak, semhogy új hitvallásukkal régi szempontjaikat hibásoknak ismerjék el. Az elvek marranusai ők, de fordított formában. Külsőleg ragaszkodnak a régi állásponthoz, de bensejükből az új hitvallókkal tartanak.

Nem merném minden zsidóról állítani, de a többségről állítom, hogy az igenis lelkes legmelyében, tudatosan, vagy öntudatlanul cionista. Hogy ezt pártállásával nem demonstrálja, azért van, mert azt hiszi, hogy ez multjának megtagadását jelenti és ettől a magamegcsófolásától fájzik meg, mert védi a hírségát és az önértéket. Majdnem bizonyosra vehető, hogy ezek mind lelkes segítő társakul szegődnek a cionizmus mellé, ha ezt nem cionizmusnak neveznek. Nem

a cionizmus lényegétől irtódnak, hanem az elnevezéstől, amely a mult-tajadás gyanújában keverheti őket.

A gálut utolsó kongresszusán előrelátó elmék inkább a munkát hangsúlyozták, mint az elnevezést, amely az egésznek a foglalója. A cionizmusnak jövő életformái kibontakoznak már és kétségtelenül olyan munkakeretbe állítják a zsidó energiát, amelyben a pártszínezet fontossága elhomályosul. Cionista munkát fognak végezni az emberek és szívesen fogják végezni, mert ki minék mondja magát, az nem nagyon fontos. Mi nem akarunk mást, csak azt, hogy mindenki zsidó-munkát végezzen.

u. p.

Kormány megbízott a kolozsvári belügyi rezortban. Bukarestből jelentik: Dimitrie Mihalachet, aki a bukaresti belügy-minisztérium közigazgatási felügyelője, speciális megbízással a kolozsvári belügyi rezorthoz nevezték ki.

Nagy hadgyakorlatok Fogarasban. Bukarestből jelentik: A vezérkar elhatározta, hogy szeptember 15-18. között nagy hadgyakorlatokat tart Fogaras megyében, amelyeken részvesznek a gyalogság, tüzérség és lovasságon kívül a légi erők és tankok is. A hadgyakorlatokon megjelennek a külföldi katonai attasék. Károly trónörökös ez alkalommal saját vadászrezdét fogja vezetni.

Az egységesítés felé. Bukarestből táviratozzák: Új-Dobrudsában október elszejn hirdetik ki az okiráltságbeli törvényeket. A törvények a kihirdetés napján azonnal életbe is lépnek.

Az igazságyügyi tisztviselők fizetésrendezése. Pop Viktor igazságyügyi államtitkár ma közölte az igazságyügyi rezorttal, hogy az igazságygyminiszter elfogadta a rezort előterjesztését a személyzet fizetésemelésére vonatkozólag.

Rendőrségi sajtóiroda Kolozsváron. A kolozsvári rendőrségi faktura elhatározta, hogy a napilapok számára sajtóirodát állít fel, ahol az újságírók kétszer naponta meg fogják kapni a lapoknak szánt anyagot. A sajtóiroda főnöke dr. Cosma rendőrszpitány lesz.

Nagy család a Marmorosch-bankcégnél. Bukarestből jelentik: A Marmorosch-bank leonai fiókjánál óriási csalást fedeztek fel. A rektár kból mintegy 100 vagon búzát exportáltak anélkül, hogy a könyvekbe leírták volna. Több letartóztatás történt.

Ukrán irredenta mozgalom. Csernovicból jelentik, hogy ott ukrán irredenta mozgalmat fedeztek fel, melyet a Soius diákszövetség indított. A szövetség helyiségében forradalmi lapokat és brosurákat találtak. Az eljárást megindították.

Lezuhant repülőgép. Tegnap délután a szamosfalvai repülőterem repülőgép-szerencsétlenség történt. Egy újabb modell szerinti készült kétfedélű aeroplan százhusz méternyi magasságból lezuhant a hangár közelébe. A benneülő repülő-örörmester egyik karja eltört.

Az első nemzetközi buzavásár. Párisból jelentik: Az első nemzetközi buzavásár Lefevreben lesz. A vásárt a francia kereskedelemügyi miniszter jelenlétében nyitják meg.

A Színészegyesület Tanácsa az Újságírók Egyesületéhez. Az Erdélyi és Bánáti Színészegyesület Tanácsa mai ülésén foglalkozott azokkal a támadásokkal, amelyek a magyar színészetet és annak képviselőit az utóbbi időben érték. A sajtó egyrészt ezek a támadásai arra kényszerítették a Színészegyesület Tanácsát, hogy orvoslásért és védelemért az Erdélyi és Bánáti Újságírók Szervezetéhez forduljon. A színészet atirata megérkezett már az újságíró szervezethez, amely a színészek panaszát meg fogja vizsgálni és meg fogja tenni a szükséges intézkedéseket.

Uj éhségstrájkot kezdtek a Jilavai foglyok. Bukarestből jelentik: A Jilavából szökést kísérelt kommunisták vezetőit láncra verve Doftanába szállították. A vacar: sti fogházban tartott nyomozás során is mindenféle eszközöket találtak, amelyek ajtók kivágására alkalmasak voltak. A foglyok felett a felügyeletet megszigorították. Emiatt a rabok éhségstrájkot proklamáltak.

Az oroszországi nyomer. Londoni távirat szerint Samaria kormányzószágban hatszáz ezer az éhező parasztek száma, akiknek nincs egy falat élelmiszerük. Egész falvak füvel, földdel, kutyával es macskával táplálkoznak. A Newyork Herald munkatársa, aki mindezt jelenti, írja, hogy tíz kilométernyire nem látott növényt, mert mind megették az emberek. Jönigh amerikai bankember, aki ötven nagy amerikai cég képviselőitében járt Moszkvában, tegnap Londonba érkezett. A sajtó képviselőinek adott interjújában kijelentette, hogy Oroszországban az ipar és kereskedelem annyira tönkire van téve, hogy azt magán ökével helyreállítani lehetetlen. Oroszországban 12 milliárd értékű megrendelést vett fel, de a szállítások aligha fognak megkezdődni, mert semmi előleget nem kapott.

Közbiztonsági razzia. A tegnapi esti közbiztonsági razzia alkalmával a kolozsvári rendőrség 36 egyént fogott el. Tizenkét katonaszökevényt a katonai parancsnokságnak adtak át, nyolc munkanélkülit kitoloncoltak, a többieket kellő igazolás után szabadonbocsátották.

Házasság. Czódik Gizi (Felsősófalva) és Moskovits Sándor (Brassó) jegyesek.

Hirsch Lázár metsző leánya Szeréna, e hó 13-án délután 4 ór. kor tartja esküvőjét Szabó Dávid al a zsidó templom udvarán, melyre rokonai és ismerőseit ezaton hívja meg.

Dr. Radnayné Fényes Janka e hó 20-án kezdi meg két hónapra terjedő tánc) kurzusát a református Kollégium (Farkas-utca-tornatermében. Beiratkozni lehet Bernáth főtéri papirosárházában.

Orvosi hír. Dr. Goldberger Ede hazaérkezett és bőrgyógyászati rendelését újból átvette. (Cluj, Unió-utca 6.)

Karlsbadi porcellánárú, Bindskopf préselt üvegrú és csészé táblaüveg érkezett nagy mennyiségben Fischer üvegüzletben Cluj, Piata Unirii 18.

Igazi mestermű, ahogyan Czinknél ruhát fésenek és tisztítanak. Gyár: Kolozsvár, Dézsma-u 5. (1207)

Folyó hó 15-étől תשרי tejrre havi abbonenseket felveszek. Noszin, Rudolf-u. 45.

Megszakadt a diplomáciai viszony Lengyelország és Oroszország között

Varsó, szept. 8. (Damian.) A lengyel kormány visszahívta Moszkvában lévő meghatalmazott miniszterét és kiadta utlevelét Karahán szovjetmeghatalmazottnak. A diplomáciai összeköttetés megszakításának politikai háttere van. A lengyel kormány értesítette úgy a német, mint az orosz kormányt, hogy a Lengyelországon átmenő vasuti szállítmányokat többé nem engedélyezi.

A görögök nem vonultak be Angorába

Konstantinápoly, szeptember 8. (Damian) Azok a hírek, hogy a görög csapatok bevonultak Angorába, valótlanok. Angora előtt a görög és török nehéz tüzérségek állnak harcban egymással.

DR. SINGER DAVID

bucuresti-i ügyvéd irodáját Str. P. Amzei 15. bis sz. alól Str. Franklin 5. szám alá (az Atheneul Roman mellett) — helyezte át

SPORT

A megismételt ligadöntő. Ismeretes és szokatlan előzmények után a Haggibbornak ki kellett állania 8-án az MTK-val, hogy a ligadöntőt, amelyet a Haggibbor 1:0 arányban egyszer már megnyert, újra játssza. A Haggibbor a mérkőzésen ifjúsági játékosokkal tartalékolt a második csapatát állította ki az MTK teljes első csapatával szemben. Az eredmény, mint előrelátható volt, az MTK győzelme 10:0 arányban. Mint a Haggibbor footballszakosztályának intézője velünk közli, több okból kénytelen volt a második csapatot kiállítani. A Haggibbor tiltakozása ellenére ugyanis 8-kára tüzték ki a ligadöntőt, holott az előző sorsolás szerint a Haggibbornak 11-én bajnoki mérkőzést kell játszania a KAC-al. Természetes, hogy ilyen fontos mérkőzés előtt két nappal nem lehet a csapat teljesítmőképességét kiemelteni. Ettől eltekintve a ligadöntőben jogosult játékosok egyrésze vidéken, Szilágyi kapus például Temesváron tartózkodik; a távollévőket nem lehetett egy nap alatt Kolozsvárra hozni, minthogy a ligadöntő kifizése kedden éjszaka, tehát egy nappal a mérkőzés előtt történt. Azonkívül az első csapat több tagja, részben operáció után, betegállományban van, úgy, hogy fizikai lehetetlenség volt első csapattal kiállani. De mindentől eltekintve, a Haggibbor lemondta a ligadöntőt, annak megtartásához azonban egy hivatalos oldalon, mint az MTK vezetősége részéről ragaszkodtak. A Haggibbor intézősége egyébként nem helyezte súlyt a mérkőzés kimenetelére, mert az MTK vezetősége írásos nyilatkozatban jelentette ki, hogy az első és a Haggibbor által megnyert ligadöntőt érvényesnek ismeri el és most az MTK-nak ugyanaz a vezető tagja felhasználhat minen eszközt arra, hogy újra játsszák a ligadöntőt. A Haggibbor különben megővja a meccset, mert az MTK ban jogosulatlan játékosok is szerepeltek.

KÖZGAZDASÁG

Kifizetik a forradalom alatt feladott postai pénzküldeményeket. A posta-vezérgazgatóság intézkedése szerint mindazokat a postautalványokat, amelyek 1918. november 1. után feladott korona összegekről szólnak, az egyes postahivatalok most kifizetni tartoznak. A kifizetés leiben történik, a törvényes 1:2 kules arányában.

Idegen vasutak saját személyzetükkel Romániába jöhetnek érni. Egy bukaresti távirat szerint a közlekedésügyi miniszter új intézkedésre szánja magát az export lehetőség érdekében. Megengedve, hogy idegen állambeli vasutak saját személyzetükkel Romániába jöhessenek át és itt saját maguk rakhatják vagonba az illeó állam részére exportálandó árukat. Ez annál is inkább szükséges intézkedés, mert mint ismeretes; a szomszédos államok, így Csehszlovákia nem akarnak több vagonot Romániába engedni. Saját személyzetükkel és rendelkezési joguk megtartása mellett bizonyára megváltoztatják most szándékukat.

Angol és amerikai vállalkozók már terjeszkednek — Szovjetországban. Berlinből jelentik, hogy Krassin szovjetdelegátus Londonban 30 milliárd papírmárka értékű kölcsönt kötött meg. A kölcsön gazdasági egyezésen alapszik, amelyet egy angol pénzesoporttal s az „Amerikan Standard Oil“ tröszttel kötött. Ezen gazdasági egyezés végrehajtó szerve, az orosz éhínség leküzdésére alakított bizottság lesz. Az angol-amerikai csoport bányakoncessziókat kap az Uráiban s azonkívül petroleumkoncessziót is. Ezenkívül az orosz kormány kötelezi magát, hogy gazdasági egyezményekről konkurrens pénzesoportokkal csakis ennek a csoportnak a hozzájárulásával fog tárgyalni.

Tilo: az osztrák és magyar korona kivétele. Bukaresti szűkszavu távirat jelenti, hogy a pénzügyminisztérium szigorú rend letet adott ki, melyszerint Romániából a magyar és osztrák korona kivétele, kiviteli engedély nélkül s igoruan tilva van.

Vasárnap délután 3 órakor CFR—MSE (Targul-Mures)

A nagybankok kapják meg a buzszállítást. Bukarestből taviratozzák: Ma például fejezték be a tárgyalásokat a belügyminisztériumban a buzsárról vonatkozólag. A kormányval kötött megállapodás értelmében a buzsárról a nagybankok finanszírozzák és ezáltal bizonyos províziót kapnak. A belügyminisztérium terménykereskedelmi főosztálya a megyei bizottságokhoz felhívást intézett, hogy mindazok a kereskedők, akik augusztus hó 17-ike előtt gabonaügyleteket kötöttek, e hó 20-ig kötelesek szerződéseiket a megyei bizottságoknak előterjeszteni. A késedelmet nem veszik tekintetbe.

Valutapiac:

Bukarest, szept. 8. Márka 102.50—102.75, leva 80—82, font sterling 330—335, francia frank 730—735, svájci frank 16.50—16.75, Olasz líra 405—410, drachma — dollár 92.50—92.75, arany —, ezüst —, osztr. kor. 8.14—8.19, cseh korona 110—115, szokol — Napoleon 265—, lengyel marka 3.80—4, dinár 185—180, török líra 56—58.

Páris, szept. 8. Bukarest 139/4, London —, Newyork 13—, Róma 57—, Berlin 14—, Madrid 169/50, Svájc 227—275.

Zürich, szept. 8. Bukarest 615—, Berlin 605—, Amsterdam 185/40, Newyork 585, London 2178—, Páris 4480—, Milano 2562 1/2, Brüsszel 4400—, Kopenhága 193—, Stocholm 126 1/4, Krisztánia 76/50, Madrid 7620, Prága 705—, Budapest 135—, Zágráb 300—, Buenosayres 175, Varsó 14—, Bécs 60—, osztr. le. kor. 46.

SZÍNHÁZ

HETI MŰSOR:

MAGYAR SZÍNHÁZ

Szombat: A beoltott Adolár. (Operett-ujdonság, 3. adásr. Rendes helyárrakkal. Napibérlet 3. szám, C.)
 Vasárnap d. u.: Piroška és a farkas. (Gyermek-előadás igen olcsó helyárrakkal.)
 Vasárnap este: A beoltott Adolár. (Operette-ujdonság, 4. szer. Rendes helyárrakkal. Bérletszűnet.)
 Hétfő: A beoltott Adolár. (Operette-ujdonság, 5. adásr. Rendes helyárrakkal. Napibérlet 4. szám, D.)
 A műsorra tűzött előadások jegyei előre megválthatók a színház pénztáránál.

A beoltott Adolár. (Kollo Walter 3 felvonásos operettje, szövegét Kraatz Kurt és Kessler Richárd írta. Bemutatta a Kolozsvári Magyar Színház szeptember 8-án.) A szövegíróknak valóban nem kellett messzire menniük, Steinach fiatalító kúrija önként kínálkozik operett és vígjáték témának. Fel is használták. Szerencsés esetben is már, mint a most bemutatott operett szövegírói. A darabban nagyon bőven van ötlet és tréfa, de jórészen a magyar fordító jóvoltából. A mulatságos jelenetek egymást követik és a derűs hangulat végigvonul az egész „könnyű” darabon. A zeneszerző is mindent megértett a siker kedvéért, még kuplet is enekeltet a „Troubadour” dallamára. A színeszték kitűnőek voltak, az új primadonna Szeg Mária és partnere Lovény Leó mindvégig triss leodáttelvi vizsik a darabot. Miklóssy Margit erős humorvénája, karakterizáló ereje ezúttal sem tévesztette el hatását. Hort István szokott jó volt, Kabdebó Duci kellemes játéku jó megjelenésű színész, Bálint Béla elegáns és rutinos, igen jók voltak Nagy Gyula, Berky, Réthely, Bérczi, Patiantyus és a kisebb szerepek megszemélyesítői is. A rendezés jó volt, a díszletek szépek, a színház bibijá csak az, hogy ezt a tipikusan „nyári” darabot szeszonyitól hozta színre. A zsűfolt haz közönsége sokat mulatott és sokat tapsolt.

A színház iroda hírei: Beoltott Adolár. Walter Kollo nagyszerűen mulattató operettje hétfő estig minden nap színpadon. — Délutáni gyermekelőadás. A tömeges jegyelővételből következőleg, vasárnap délután zsűfolásig meg fogja töltetni a színházat Kolozsvár gyermekvilága. A Piroška és a farkas kerül színpad, olcsó helyárrakkal.

A mozgóképi műora: Apolló-mozgóban: Szombat, vasárnap, a bukaresti Apolló-cég szenzációs újdonsága, Kék vér, vagy Az utolsó Penderby. Egy szerencsétlen főúri házasság és egy belőle sarjadt, boldog szerelmi története. — Egyetem mozgóban: Szombat, vasárnap, a világhírű Sexton-Eake-sorozat gyöngye, Csekkhamisítók, párhuzamul szenzációs amerikai detektív-történet. — Uráni-mozgóban: Szombat, vasárnap, a világhírű Pax-sorozat legszebb filmje, Az élet komédiája, főszerepekben Paul Capellani, Suzanne Després. Egy szélhámos és sötét lovagja, merész pénzszerző hadjáratot vívnak a társadalom ellen.

Zsidók! gondoskodjatok a Kaddistokról! Adakozzatok a Tarbutra!

Pályázat

A margittai ort. izr. hitközség a közelgő ünnepekre egy elsőrendű kiváló **חיים בעל** előimádkozót keres. Pályázótól megkívánatik vallásos előéletéről tanuskodó bizonyítvány mielőbbi beküldése. — Fizetés megegyezés szerint.

Dr. Friedmann Mór hitk. elnök.

Főszerkesztő: DR. FISCHER JOZSEF
Felelős szerkesztő: MARTON ERNŐ
Kiadó: KADIMA kiadóvállalat részv. t.
 Szerkesztőség: Calea Reg. Ferdinand (volt Ferenc József-ut.) 48.
Kiadóhivatal: Szentlélek-utca 1/a.
 Fiókkiadó-hivatal: Nagyvárad, Deák Ferenc-ut. 9. Arad, Str. Alexandri 1. Szatmár, Bathányi-utca 24. sz.

ZSIDÓCSKÁK

SZABÓ IMRE
SKICCKÖNYVE
NEMSOKARA
MEGJELENIK

RENDELÉSEKET ELFOGAD A ZSIDÓ NEMZETI SZÖVETSEG ÉS AZ „UJ KELET” KIADÓHIVATALA CLUJ, (KOLOZSVÁR) SZENTLÉLEK-U. 1-a

Legolcsóbb bevásárlási forrás!

DEUTSCH K. I.

üveg és porcellán nagykereskedés r. t.

Oradea-Mare — Nagyvárad,

Str. Nicolae Jorga, v. Zöldfa-u. 4.
 Telefon 71 Interurban

Allandó nagy készletek fehér, kristály, üveg, karlsbaldi porcellán, diszmu- és konyhaberendezési cikkekkel.

Mindenféle porcellánárukat, kristályfehér üvegárukat, kőedényt és táblaüveget azonnal szállítunk

Ornament üveg és kltt érkeztek

Szerezze be lámpaáru szükségletét

Komlós Testvéreknel
 ORADEA-MARE — NAGYVÁRAD
 Kérjen árajánlatot

A legjobb rum-essencia 65 lei, más essenciák 75 lei kg.-kenti árban kaphatók

Glück Henrik gyárában
 Oradea-Mare (Nagyvárad) Calea Vict. 1253
 (volt Kolozsvári-u.) 74

Ezuton is tisztelettel értesítjük cégeink t. vevőit, hogy

H. Bayer tejoltó és vegyigyár, Berlin — Beck, Koller & Co, ecsetgyárak, Berlin-Wien — Reichhold, Flügger & Böcking lakkgyárak, Berlin-Wien — H. Schmincke & Co. művészfestékek és kellékek gyára, Düsseldorf

cégektől a csatolt részek, (Erdély, Bánát, Bihar, Máramaros és Bukovina) egész területére a

főlerakatot, illetve egyedárúsítást és képviselőletet átvettük

s miután cégeink összes gyártmányaiból állandóan nagyobb mennyiségeket kapunk raktárra, t. vevőinket közvetlenül fogjuk kiszolgálhatni gyárainkkal közösen megállapított árak mellett. Kiváló tisztelettel

Segesvári és Társai festék-nagykereskedése

Cluj-Kolozsvár, Strada Regina Maria (Deák Ferenc utca) 25. sz. Calea Victoriei (Kossuth Lajos-utca) 10 sz.

Vasárnap délután 5 órakor KAC—Haggibhor bajnoki mérkőzések

APRÓHIRDETÉSEK

Egy sor ára 1 lel. Vastagabb betűvel 2 le.
Legkisebb apróhirdetés 4 va 10 lel.

Német nyelvből kezdőknek és haladóknak magánórákat adok. Ajánlatokat „egyetemhallgató” jellegére a kiadóba kérek. 2510-1

Jobb házból való megbízható izr. lány vagy asszony keresetik háziartás vezetéshez. Timár-utca 9. 2498-1

Egy magyar-német, izraelita nevelőné keresetik 2 elemista, egy második és egy harmadik polgárista gyermek mellé. Cim: Porgesz József, — Hidalmás. 2497-1

50 darab használt prima petroleumos falhordó eladó Vajda Elek, Gherla. 2495-1

Két szoba, konyha, melékhelyiségből álló, vízvezeték-, villannyal ellátott ház 50.000 leiert eladó; november 1-én beköltözhető. Cim: Weisz József, Kriza-u. 18. sz.

Bőrönd- és táskaműhely Wessel nyitca 3. szam

Elvállal javításokat és új munkákat olcsón és pontosan

Butorazott szobát kerék két intelligens fiatalember. Cim: Gombos-nyomda — Minorita-utca.

Patkány- és egéirtő kapható: Herbert T. Ongoff Bistrita, Oberdorstadt 9. — Egy doboz lei 6. — Viszonteladóknak 15%o rabatt. Postai szétküldés bérmentve és utánv. mellett

Talp és bocskor!

Állandó nagy készlet kifagástalan gyári készítményű, elsőosztályú talp 50-80 leies árban kg.-ként, ugyszintén elsőrendű bocskor kapható egészben és felvágva, — kicsinyben és nagyban

Sámszon Manó bőrgyárában Gyufagyár-utca 1.

Gyorsáruktárátellenében. 1009
Telefon-szám: 886 — 68 — 887

HA vörösvégnyeségben, idegbelegységben, az ivarszervek idült bántalmában szenved, vegye meg a pártlan gyógyhatású — fürdői — cölötra használt kiltűnő vasa — kelti természetes vasasípót (Eisenmineralmoor, Mooralt) kapható minden mennyiségben

Rózsa nagydrogeriában Cluj-Kolozsvár, Piata Unirii 26 (Mátyás kir. tér) — 1256

Háromszékvármegye Zsidó Hitközsége, Sepsiszentgyörgy

Pályázati hirdetmény

Pályázatot hirdetünk egy sameszi állásra, aki együtt jár a sakter is.

Pályázni szándékozók csatolják ajánlatukhoz a szükséges működési bizonyítványukat, valamint koruk és családi állapotuk megjelölését. Javaldalmazás: havi 500 lei fizetés és a hitközségi adó és snóder incassóert 5%o jutalék.

Pályázatok f. év szeptember hó 30-ig fogadtatnak el.

Háromszékmegei Zsidó Hitközség:
Simon Lajos Dr. Fenyves Soma jegyző.

Megnyilt a forgalom!

Tisztelettel érlesitem a vevő körömet, miután a postaforgalom lehetővé vált, módomban áll gyorsan és pontosan vevőimet a legolcsóbb és legjobb minőségű áruval kiszolgálni. — B. rendeléseiket elvárva — teljes tisztelettel

Winkler Mór és Társa szálmagyár

Megérkeztek a „**HERCULES**” cipőáruházba Str. Reg. Ferd. 5 nagy választékban női- és férfi cipők

Bognár és Szántó Erdélyi kereskedelmi r. t. **CLUJ, — (KOLOZSVAR),** Calea Reg. Ferd. No 70. (volt Ferencz József-ut). Erdély legregibb bor sör és szeszmagykereskedése, likör, rum és cognac gyára. Specialisura-dalmi fajborok, szilva-és seprupahka. 1147

Elvámolás! — Nemzetközi szállítványok!

AZ ERDÉLYI AUTOMOBIL SZALLITÁSI R.-T.

jutányos feltételek mellett vállal mindennemű szállítást, beraktározást, költöztetést saját párnázott butorkocsijaival úgy helyben, mint vidékre. — Vasuton szállítandó áruk biztosítását előnyös feltételek mellett vállalja

Városi iroda: Cluj-Kolozsvár, P. Unirii (Mátyás kir.-tér 7. Telefon: 67
Vasuti iroda, raktárak és fuvartelep: Str. Cail Ferate 6. (Vasut-u.) 6
Telefon: 4-67

Nemzetközi szállítványok! — Elvámolás!

יצא לאור ספר
"דור רביעי"
על מם חוליה
מאת הרב הגאון מדיה משה שמואל
גלאזנר אב"ד דק"ק קלויזענבורג.
מחירו 100 לעי, מכורד 120 לעי.
הרוצה להשיגו יפנה אל המחבר שליט"א.

KRISTÁLY
Fest, tisztít. TELEFON 500, 11-21

Lámpaáru,

uborkás- és be-főttes üvegek, kristálytűhöz csiszolt üvegáru, demijonok legolcsóbban beszerezhetők

Ausländernél Cluj
Piata Mihailu Viteazul 39. sz. alatt
EN-GRQŠ! ooooo EN-DETAIL!

Csak egy ut vezet

az erőhöz, egészséghez a pártatlan hatású

HIGIEA SOSBORSZESZ

Kapható mindenütt: Gyártja: „HIGIEA” Kosmetikai és Vegyszert Gyár 1255 CLUJ — KOLOZSVAR

A Temesvári Gyapjuipar Rt. kolozsvári fióküzletében: Cal. Viktoriei (Kossuth Lajos u.) 24 eredeti gyári árakon kaphatók: **férfi-és női gyapjuszövetek** En-gros és en-detail! **HARISNYAÁRUK EN-GROS!**

Óriási raktár őszi és téli férfi konfekcióban Nagyban eladás! Jutányos árak! **Weisz Vilmos és Fia** Timisoara, — Löffler-palota.

„AGRICOLA”

Általános Román Biztosító R.-társaság Bukuresti

Alaptőke: 10,000.000 lei
ERDÉLYRÉSZI VEZÉRKÉPVISELŐSÉG
Cluj, Str. N. Iorga (v. Jókai-u.) No. 11 (saját házában)

valamint alant felsorolt ügynökségei és az ezekhez beosztott ügynökségek mindegyike előnyös feltételek mellett átveszi a miniszteri rendelettel további működésükben felfüggesztett magyar, német és osztrák eredetű társaságoknál eddig elhelyezett összes ágazati biztositásokat

FÜGYNÖKSÉGEK: Cluj: Str. Regina Maria 1-3 sz. Banca Centrala, **Oradea-Mare:** Str. Reg. Ferdinand 7. Hillinger és Ilyés bankháza. **Simeul-Silvaniei:** saját regieben (Kereskedelmi bank épületében.) **Satu-Mare:** Piata Victoriei 6 sz. Banca Romana. **Sighetul-Marmatiei:** Pécsi és Fried építési vállalkozó cég. **Targul-Mures** Pototzky Péter, Str. Calarasilor No. 17. **Bistrita:** Marosvásárhelyi Takarékpénztár fiókja. **St.-Gheorghe:** Dr. Kupferstich Armin ügyvéd. **Cristur-Secuiesc:** Székelykereszturi Takarékpénztár R.-T. **Brasov:** Iosif Lányi, Str. Lunga No. 15. **Lupeni:** Fried Majer.

„Melissát” kérjen, ha finom cukorkát akar!

Deutsch Testvérek Cluj, Piata Unirii (v. Mátyás király-tér) 33. Nemzetközi szállítási vállalat. — Rendszeres gyűjtő- és wazgonforgalom a külföld, valamint a belföld minden irányából és irányába. — Fuvardíjvisztartási és felülvizsgálati iroda.

Minden házban fontos!

Az egészség érdekében nélkülözhetetlen a **párnatoll-, vatta-, lószőr- és gyapju-tisztítása**, melyet gőzerőre és vegytisztításra berendezett műhelyemben **gyorsan és pontosan** vállalom 1252 **Raktáron tartok kész párnákat és tollat Mérsékelt árak! — Szolid kiszolgálás!**
Stern Salamon Boeskey-utca 9.

BREMEN — AMERICA — CANADA

legnagyobb és leggyorsabb hajók

Norddeutscher Lloyd Bremen

2428-1 romániai főügynökség: „**MERCUR**” Bucuresti Calea Mosilor 5!

Tehetséges ügyes ügynökök kerestetnek.

Ha Brassóban jár,

ne mulassza el megtekinteni **női- és férfidivatáruházaunkat,** ahol állandóan a legjobb minőségű és legolcsóbb saison cikkek vannak készletben

Klein József és Fia

Brassó, Kolostor-u. 21. R. kath. templommal szemben